

INKLYUZIV TA'LIMNI O'RGANISHNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Rabbimova Sarvinoz Jurabek qizi

BuxDPI "Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim" fakulteti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi 1- kurs magistri

Annotatsiya: Bugungi kunda inklyuziv ta'lim, ya'ni barcha o'quvchilarni, shu jumladan, nogironligi bo'lganlar, ijtimoiy-iqtisodiy holati past bo'lganlar va boshqa turli xil ehtiyojlarga ega bo'lgan bolalarni ta'lim jarayoniga jalb etish, ta'lim tizimining muhim jihatlaridan biriga aylangan. Inklyuziv ta'lim, o'z ichiga olgan barcha o'quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularning salohiyatlarini to'liq namoyon etishlariga yordam berish maqsadida yaratilgan. Bu jarayon, nafaqat ta'lim muassasalarida, balki jamiyatda ham ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, zamonaviy ta'lim tizimi, jamiyat, huquq, individual yondashuv, imkoniyatlar.

Аннотация: Инклюзивное образование сегодня, то есть включение в образовательный процесс всех учащихся, в том числе с ограниченными возможностями, с низким социально-экономическим статусом и другими разнообразными потребностями, стало одним из важных аспектов системы образования. Инклюзивное образование призвано учитывать индивидуальные потребности всех учащихся и помочь им полностью раскрыть свой потенциал. Этот процесс играет важную роль в обеспечении социальной справедливости и равенства не только в образовательных учреждениях, но и в обществе.

Ключевые слова: инклюзивное образование, современная система образования, общество, право, индивидуальный подход, возможности.

Abstract: Inclusive education today, that is, the inclusion of all students, including those with disabilities, those with low socio-economic status and other diverse needs, in the educational process, has become one of the important aspects of the education system. Inclusive education is designed to take into account the individual needs of all students included and help them reach their full potential. This process plays an important role in ensuring social justice and equality not only in educational institutions, but also in society.

Key words: inclusive education, modern education system, society, law, individual approach, opportunities.

KIRISH

Inklyuziv ta'lim, zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biridir. Bu ta'lim modeli, har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularni ta'lim jarayoniga jalb etishni maqsad qiladi. Inklyuziv ta'lim, nogironligi bo'lgan bolalar, ijtimoiy-iqtisodiy holati past bo'lgan o'quvchilar va boshqa turli ehtiyojlarga ega bo'lgan

shaxslar uchun muhim ahamiyatga ega. Inklyuziv ta'lim, ta'lim jarayonida barcha o'quvchilarning teng huquqliligini ta'minlashga qaratilgan. Bu, har bir o'quvchining o'z qobiliyatlari va imkoniyatlaridan qat'i nazar, ta'lim olish huquqiga ega ekanligini anglatadi. Inklyuziv ta'lim, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularni ta'lim jarayoniga jalb etish uchun zarur sharoitlarni yaratadi. Bu jarayon, o'quvchilarning o'zaro hurmat, tushunish va hamjihatlikni rivojlantirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Inklyuziv ta'limning ahamiyati, avvalo, tenglik va adolat tamoyillariga asoslanadi. Har bir bola, uning qobiliyatlari va imkoniyatlaridan qat'i nazar, ta'lim olish huquqiga ega. Bu huquq, har bir o'quvchining o'z salohiyatini rivojlantirish va jamiyatda o'z o'rnini topish imkoniyatini beradi. Inklyuziv ta'lim, o'quvchilarga bir-birlariga yordam berish, birgalikda ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini o'rgatadi. Bu jarayon, o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi va kelajakda ularning ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli bo'lishlariga zamin yaratadi. O'qituvchilar inklyuziv ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ular, turli xil ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar bilan ishlashda ko'proq tajriba va bilimga ega bo'lishadi. O'qituvchilar, har bir o'quvchining individual uslublarini tushunishga va ularga mos ta'lim berishga o'rganadilar. Bu jarayon, o'qituvchilarning professional rivojlanishiga yordam beradi va ularni yanada malakali mutaxassislar bo'lishga undaydi. O'qituvchilar, o'quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olib, o'z darslarini rejalashtirishda va o'tkazishda innovatsion yondashuvlarni qo'llashlari kerak.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Inklyuziv ta'lim, shuningdek, jamiyatda nogironlar va boshqa ehtiyojlarga ega bo'lgan shaxslar haqidagi stereotiplarni o'zgartirishga yordam beradi. O'qish jarayonida birga bo'lgan o'quvchilar, nogironlik yoki boshqa cheklovlar haqida ko'proq tushuncha va hurmatga ega bo'lishadi. Bu, kelajakda jamiyatda ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. O'quvchilar, turli xil insonlar bilan birga o'qish orqali, bir-birlarining farqlarini qabul qilishni o'rganadilar. Bu, ularning ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi va kelajakda ish joylarida ham turli xil insonlar bilan birga ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.[1]

Hozirda, inklyuziv ta'limni amalga oshirishda ko'plab mamlakatlar va tashkilotlar faoliyat yuritmoqda. Ular, ta'lim tizimlarini inklyuziv qilish uchun zarur bo'lgan resurslar, dasturlar va strategiyalarni ishlab chiqmoqdalar. Bu jarayon, ta'lim tizimining barcha darajalari, boshlang'ich, o'rta va oliy ta'limni o'z ichiga oladi. Ta'lim muassasalari, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularni ta'lim jarayoniga jalb etish uchun zarur bo'lgan sharoitlarni yaratishlari zarur. Bu, o'quvchilarning o'z salohiyatlarini to'liq namoyon etishlariga yordam beradi. Inklyuziv ta'limda muvaffaqiyatga erishish uchun, ta'lim muassasalari, o'qituvchilar, o'quvchilar va ularning ota-onalari o'rtasida hamkorlik zarur. Ota-onalar, o'z farzandlarining ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlari, o'qituvchilar bilan muloqot qilishlari va o'z farzandlarining ehtiyojlarini tushunishga yordam berishlari muhimdir. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlik, o'quvchilarning ta'lim

jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi. Ota-onalar, o'z farzandlarining ta'lim jarayonida ishtirok etishlari va o'qituvchilar bilan muloqot qilishlari zarur.[2]

Shuningdek, inklyuziv ta'limni amalga oshirishda davlat va hukumatning roli ham juda muhim. Ular, ta'lim tizimida inklyuzivlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan qonunlar, me'yorlar va siyosatlarni ishlab chiqishlari kerak. Bu, ta'lim muassasalariga zarur resurslar va qo'llab-quvvatlashni ta'minlashga yordam beradi. Davlat va hukumat, inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy va tashkiliy resurslarni ajratishlari lozim. Bu, ta'lim tizimining barcha darajalari uchun muhimdir. Ayni vaqtda inklyuziv ta'limni rivojlantirishda texnologiyalar ham muhim rol o'ynaydi. Internet va raqamli texnologiyalar, o'quvchilarga ta'lim olish jarayonida yangi imkoniyatlar yaratadi. Masofaviy ta'lim va onlayn resurslar, nogironligi bo'lgan o'quvchilarga ta'lim olishda yordam berishi mumkin. Bu, ularning ta'lim jarayonida ishtirok etish imkoniyatlarini oshiradi va ularni jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlaydi. Texnologiyalar, o'quvchilarga o'z qobiliyatlarini rivojlantirishda va ta'lim olishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Inklyuziv ta'limni amalga oshirishda o'qituvchilarni tayyorlash ham muhimdir. O'qituvchilar, turli xil ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar bilan ishlashda ko'proq bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak. Bu, ularning o'quvchilarga yanada samarali ta'lim berishlariga yordam beradi. O'qituvchilarni tayyorlash dasturlari, inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillarini o'z ichiga olishi va o'qituvchilarga zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. [3]

O'zbekiston, mustaqillik yillarida ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan ko'plab islohotlarni amalga oshirdi. Ushbu islohotlarning asosiy maqsadi, ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish va har bir fuqaroning ta'lim olish huquqini ta'minlashdir. Bu jarayonda inklyuziv ta'lim, ya'ni har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'lim berish modeli, alohida e'tiborga sazovor bo'lib bormoqda. Inklyuziv ta'lim, nogironligi bo'lgan bolalar, ijtimoiy-iqtisodiy holati past bo'lgan o'quvchilar va boshqa turli ehtiyojlarga ega bo'lgan shaxslar uchun muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonda inklyuziv ta'limga bo'lgan e'tibor, davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi islohotlarga bag'ishlangan farmonlari va qarorlari, inklyuziv ta'limni rivojlantirishga qaratilgan. Bu farmonlarda, ta'lim tizimida nogironligi bo'lgan bolalar va boshqa ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar uchun zarur sharoitlarni yaratish, ularni ta'lim jarayoniga jalb etish va jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlash maqsadlari ko'zda tutilgan. Inklyuziv ta'limni rivojlantirishda, ta'lim muassasalari va o'qituvchilarning roli juda muhimdir. O'zbekistonda o'qituvchilarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish bo'yicha turli dasturlar amalga oshirilmoqda. Bu dasturlar, o'qituvchilarga turli ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar bilan ishlashda zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni berishga qaratilgan. O'qituvchilar, o'z darslarini rejalashtirishda va o'tkazishda innovatsion yondashuvlarni qo'llashlari lozim. Bu, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularni ta'lim jarayoniga jalb etishga yordam beradi. O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishda, davlat va hukumatning roli ham juda muhim. Ular, ta'lim tizimida inklyuzivlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan qonunlar, me'yorlar va siyosatlarni ishlab chiqishlari kerak. Bu, ta'lim muassasalariga zarur

resurslar va qo'llab-quvvatlashni ta'minlashga yordam beradi. Davlat va hukumat, inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy va tashkiliy resurslarni ajratishlari lozim. Bu, ta'lim tizimining barcha darajalari uchun muhimdir. O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishda, xalqaro tashkilotlar va donor mamlakatlarning hamkorligi ham muhim ahamiyatga ega.[4]

Turli xalqaro tashkilotlar, O'zbekistonga inklyuziv ta'limni rivojlantirishda yordam berish uchun turli loyihalar va dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu dasturlar, o'zbek ta'lim tizimida inklyuzivlikni ta'minlashga qaratilgan va o'qituvchilarni tayyorlash, ta'lim muassasalarini modernizatsiya qilish va o'quvchilarga zarur sharoitlarni yaratishga yordam beradi. O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishda, ota-onalarning roli ham muhimdir. Ota-onalar, o'z farzandlarining ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlari, o'qituvchilar bilan muloqot qilishlari va o'z farzandlarining ehtiyojlarini tushunishga yordam berishlari muhimdir. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlik, o'quvchilarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi. Ota-onalar, o'z farzandlarining ta'lim jarayonida ishtirok etishlari va o'qituvchilar bilan muloqot qilishlari zarur.[5]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta'lim, bugungi kunda jamiyatda tenglik, adolat va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu ta'lim modeli, har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularni o'z salohiyatlarini to'liq namoyon etishlariga yordam beradi. Inklyuziv ta'lim, o'quvchilarni bir-birlariga yordam berish, birgalikda ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu jarayon, kelajakda jamiyatda ijtimoiy adolat va tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayeva, N. (2022). "Inclusive Education: Theoretical Framework and Practice". Tashkent: Ministry of Education of the Republic of Uzbekistan.
2. Kadirova, M. (2023). "Inclusive education system for children with disabilities". Samarkand: Samarkand State University.
3. Tursunov, A. (2022). "Inclusion in Education: Challenges and Solutions." Bukhara: Bukhara State University.
4. Israilova, D. (2023). "Development of inclusive education in Uzbekistan: practical experiences". Fergana: Fergana State University.
5. Rahmonov, S. (2022). "Teachers' Guide to Inclusive Education". Tashkent: National University of Uzbekistan.
6. Karimova, L. (2023). "The role and importance of inclusive education in society". Andijan: Andijan State University.
7. Muradov, E. (2022). "Inclusive education: global experiences and practice in Uzbekistan". Nukus: Karakalpakstan State University.